

So sánh (tiếp theo)

I. Kiến thức cơ bản

- Có hai kiểu so sánh

+ So sánh ngang bằng

+ So sánh không ngang bằng

- Tác dụng: So sánh vừa có tác dụng gợi hình, giúp cho việc miêu tả sự vật được cụ thể sinh động, vừa có tác dụng biểu hiện tư tưởng tình cảm sâu sắc.

II. Hướng dẫn câu hỏi phân bài học

1. Các kiểu so sánh

Tìm phép so sánh trong khổ thơ:

Những ngôi sao thức ngoài kia
Chẳng bằng mẹ đã thức vì chúng con
Đêm nay con ngủ giấc tròn
Mẹ là ngọn gió của con suốt đời.

(Trần Quốc Minh)

- Khổ thơ trên sử dụng hai phép so sánh.

- Chẳng bằng (mẹ thức) so sánh không ngang bằng Mẹ là (ngọn gió) so sánh ngang bằng.

- Ví dụ tìm thêm:

+ So sánh ngang bằng:

Quê hương là chùm khế ngọt
Cho con trèo hái mỗi ngày
Quê hương là đường đi học
Con về rợp bướm vàng bay.

(Đỗ Trung Quân)

Qua cầu ngả nón trông cầu
Cầu bao nhiêu nhịp dạ em sầu bấy nhiêu.

(Ca dao)

Mỗi người tốt là một bông hoa đẹp

Cả dân tộc là một rừng hoa đẹp.

(Hồ Chí Minh)

+ So sánh không ngang bằng:

Việt Nam đất nước ta ơi

Mênh mông biển lúa đâu trời đẹp hơn.

(Nguyễn Đình Thi)

Đất nước!

Của những người con gái con trai

Đẹp như hoa hồng, cứng hơn sắt thép.

(Nam Hà)

2. Tác dụng của so sánh *Mỗi chiếc lá rụng có một linh hồn riêng... cỏ xanh mềm mại.*

(Khái Hưng)

- Những câu văn có sử dụng phép so sánh trong đoạn văn trên là:

+ Có chiếc tựa mũi tên nhọn, tựa cành cây rơi cắm phập xuống đất...

+ Có chiếc lá như con chim bị lão đảo mây vòng trên không...

+ Cả một thời dài dằng dặc của chiếc lá trên cành không bằng mặt vài giây bay lượn...

+ Có chiếc lá như sợ hãi ngần ngại rụng rớt.

- Tác dụng của phép so sánh:

+ Đối với miêu tả sự vật: Làm cho hình ảnh những chiếc lá rơi trở nên sinh động, gợi cảm có hồn, có tâm trạng, có cá tính giống như con người.

+ Đối với sự thể hiện tư tưởng tình cảm của người viết: Qua việc diễn tả những chiếc lá rơi người viết đã thể hiện tấm lòng yêu thiên nhiên tha thiết, sự quan sát tinh tế, nhạy cảm, cách so sánh độc đáo.

III. Hướng dẫn luyện tập

Câu 1. Chỉ ra các phép so sánh trong những khổ thơ dưới đây, cho biết chúng thuộc kiểu so sánh nào. Phân tích tác dụng gợi hình, gợi cảm của một phép so sánh mà em thích.

- Phép so sánh sử dụng trong đoạn thơ của Tế Hanh:

Tâm hồn tôi là một buổi trưa hè

thuộc loại so sánh ngang bằng

- Phép so sánh sử dụng trong đoạn thơ của Tố Hữu:

Chưa bằng muôn nỗi tái tê lòng bầm..., chưa bằng khó nhọc đời bầm sáu mươi
thuộc loại so sánh không ngang bằng.

- Phép so sánh trong đoạn thơ của Minh Huệ:

Như nằm trong giấc mộng, Ấm hơn ngọn lửa hồng.

thuộc loại so sánh ngang bằng, và so sánh không ngang bằng.

* Phân tích tác dụng gợi hình, gợi cảm của phép so sánh:

Con đi trăm núi ngàn khe

Chưa bằng khó nhọc đời bầm sáu mươi.

- Người con phải đi qua “trăm núi ngàn khe”, có nghĩa là phải trải qua muôn nỗi vất vả gian lao, cực nhọc của núi cao, vực sâu đầy nguy hiểm.

- Nhưng nỗi vất vả đó của người con vẫn không thể bằng nỗi sầu tê tái vì nhớ con, lo cho con và bao nỗi lo toan khác của người mẹ.

Câu 2. Hãy nêu những câu văn có sử dụng phép so sánh trong bài “Vượt thác”. Em thích hình ảnh so sánh nào? Vì sao?

- Những câu văn có sử dụng phép so sánh trong bài Vượt thác:

+ Thuyền rẽ sóng lướt bon bon như đang lướt núi rừng.

+ Những động tác thả sào, rút sào rập ràng nhanh như cắt.

+ Dạng Hương Thư như một pho tượng đồng đúc.

+ Giống như một hiệp sĩ của Trường Sơn oai linh.

+ Những cây to mọc giữa những bụi cây lúp xúp nom xa như những mục già vùng tay hô đám con cháu tiến về phía trước.

- Em có thể lựa chọn một trong những so sánh trên mà mình thích nhất, rồi phân tích tác dụng của nó.

Ví dụ: Dượng Hương Thư như một pho tượng đồng đúc.

- Đây là loại so sánh ngang bằng.

- Tác dụng của nó làm nổi bật sự rắn chắc, gân guốc, mạnh mẽ của thân hình dượng Hương Thư.

Câu 3. Dựa theo bài “Vượt thác” hãy viết một đoạn văn từ ba đến năm câu tả dượng Hương Thư đưa thuyền vượt qua thác dữ. Trong đoạn văn có sử dụng cả hai kiểu so sánh đã giới thiệu.

- Yêu cầu đoạn văn:

+ Độ dài: 3 – 5 câu (khoảng 6 – 8 dòng).

+ Sử dụng: Hai loại so sánh ngang bằng và không ngang bằng.

+ Nội dung: Tả cảnh dượng Hương Thư đưa thuyền vượt thác.

- Đoạn văn tham khảo:

Phía trước mặt dòng thác hung dữ như một con beo đang hồng hộc té. Dượng Hương Thư gồng mình lên phía trước quật con thuyền sang phía tay trái. Nước tung ào lên cả mạn thuyền. Một tảng đá nhọn hoắt mặt mày hung dữ đang chực sẵn ở phía trước để bóp nát con thuyền. “Soạc”, “Soạc” hai chiếc sào cùng cắm xuống một lúc đẩy con thuyền ra xa lách vào đúng kẽ hở giữa hai tảng đá xuôi thẳng. Lũ đá tức tối hậm hực. Thật đúng là mười năm chèo thuyền vùng xuôi không bằng một giờ vượt thác.